

TRANSPERSONALNA RELIGIOZNOST Joseph Murphy i proširena podsvijest

Nikola DOGAN, Đakovo

Sažetak

U čitavoj navali novih religioznih skupina, učenja i iskustava članak želi istražiti religijsku teoriju Josepha Murphyja, čije se knjige u Hrvatskoj prodaju i čiji religiozni rječnik privlači mnoge čitatelje. Članak je razdijeljen na tri dijela.

Autor članka u prvome dijelu pod naslovom *Psihologizacija religioznosti* kao kontekst čitave analize pokazuje kako se psihologija posebno bavi religijom i danas ima utjecaja na shvaćanje religioznosti kao proširivanja, 'razvlačenja' čovjekove podsvijesti te spoznaju novih psiholoških sadržaja skrivenih u čovjeku. U drugome dijelu, pod naslovom *Religioznost proširene podsvijesti*, autor istražuje rad američkoga mislioca Josepha Murphyja. Polazeći od ezoterije Murphy na svoj jedinstven način interpretira sadržaje kršćanskoga vjerovanja koji se mogu svesti na otkrivanje i proširivanje podsvijesti kao dijela univerzalne energije koja je za njega u cjelini Bog sam. Takvo mišljenje točno odgovara onomu što se može nazvati transpersonalnom religioznošću. U trećemu dijelu, pod naslovom *Joseph Murphy i transpersonalna religioznost*, autor iznosi svoje prosudbe o toj temi. Joseph Murphy govori o transpersonalnom i ezoterijskom poimanju kršćanstva, Boga, Isusa Krista i čovjeka. Taj govor može biti zanimljiv i privlačan, no ipak, on nije uobičajeni biblijski i kršćanski govor.

Ključne riječi: New Age, intuitivna religioznost, proširena podsvijest, transpersonalna psihologija, Boga kao Jastvo, beskonačna inteligencija, prosvjetljeni čovjek.

Uvod

Ovaj članak ima namjeru analizirati ideje Josepha Murphyja (1898.–1981.), američkog pisca, religiologa te suradnika u istraživanju Andhra kulture na Indijskom sveučilištu, kako stoji u propagandnim reklamama njegovih knjiga. Njegove knjige prevedene na hrvatski jezik preplavile su domaće izdavaštvo te vrsti, a neke se izdaju i u ponovljenim izdanjima.¹ Svoje ideje Murphy razvija kao raz-

---

¹ J. MURPHY, *Kako iskoristiti zakonitosti uma. Vaš vodič u bolji i uspješniji život*, Zagreb, 1998.; *Kako (do)biti ono što želite*, Zagreb, 1998.; *Moć vaše podsvijesti. Kako ostvariti svoje snove*, Zagreb, 2000.; *Velike biblijske istine za ljudske probleme*, Zagreb, 2002.; *Vaša beskonačna moć*

mišljanje o životu, povezano s novim tumačenjem Biblije. Uzimajući kršćansku biblijsku Objavu kao temelj svoga razmišljanja, Murphy ukazuje na važnost povjerenja u snagu ljudskoga duha, štoviše, u snagu ljudske podsvijesti u shvaćanju prave biblijske poruke. Murphy je objavio više knjiga koje su prevedene na druge jezike i tiskane u velikim nakladama diljem svijeta. On se u velikom dijelu svojih izlaganja vješto služi biblijskim argumentima i upravo zbog toga nalazi veliko zanimanje i kod kršćanskih čitatelja. Njegovo služenje Biblijom u svrhu dokazivanja pokusa koje čini u mnogim susretima s ljudima, izaziva i pozorniju lekturu njegova teološkoga profila. To je i prva namjera ovoga članka. Rad je razdijeljen u tri dijela. Prvi dio, kao kontekst čitavoga ovoga članka, govori o činjenici sve veće psihologizacije religije i ljudske religioznosti u kojoj suvremene psihologije nastoje religiozni fenomen tumačiti na svoj način. Drugi dio analizira osnovne stavove i uvjerenja Josepha Murphyja te njegovo biblijsko poimanje Boga, Isusa Krista i čovjeka. Treći dio nastoji Murphyjev misaoni projekt prosuditi u okvirima kršćanske teologije te ga smjestiti u pravi kontekst njegova idejnoga svijeta.

I. Psihologizacija religioznosti

1. Vrijeme *New Agea*

Kao uvod u analizu Murphyjeva rada potrebno je upoznati vrijeme u kojemu živimo, a koje se naziva postmoderno vrijeme. Po sebi pojam nije previše jasan, ali svakako pretpostavlja vrijeme moderne i predmoderne kulture u europskom društvu. Moderna epoha označava vrijeme totalnosti, isključivosti i nasilja jedne istine nad svim drugim istinama.² U odnosu na takvo stanje postmoderna istina je istina pluralnosti, važnost drugosti, dijaloga; na koncu, postmoderno razdoblje mekše je i opuštenije misaono doba. »Postmoderno se doba odnosi na zbivanja u razvijenom kapitalističkom društvu, poput masovne urbanizacije, arhitektonske raznolikosti, informacijske tehnologije, interneta, cyberspacea, masovnih medija i globalne ekonomije. U tom je smislu postmoderno doba kulturni i društveni fenomen, koji odražava tehnološka dostignuća zapadnoga svijeta.«³ U biti, to vrijeme je oporba vremenu prosvjetiteljstva, racionalizma, znanstvenosti zapadnoga svijeta – što sve skupa čini klasične i osnovne sastavnice modernoga društva i moderne duhovnosti. Ipak, još u devetnaestome stoljeću započinje jedan misaoni pokret

---

da budete bogati, Zagreb, 2003.; *U vama je moć*, Zagreb, 2004.; *Tajne Ji Đinga*, Zagreb, 2004.; *Istine koje će vam promijeniti život*, Zagreb, 2005.

² Usp. D. ORAIĆ TOLIĆ, *Muška i ženska postmoderna. Rođenje virtualne kulture*, Ljevak, Zagreb, 2005., str. 11.

³ R. J. CARRETTE, »Postmoderna duhovnost«, u: C. PARTRIDGE (ur.), *Enciklopedija novih religija. Nove religije, sekte i alternativni duhovni pokreti*, Ljevak, Zagreb, 2005., str. 362–366, ovdje str. 362.

koji ponovno želi povezati znanosti i religiozna iskustva koji su, baš zahvaljujući prosvjetiteljstvu, ostali na dvjema suprotnim i nespojivim stranama. Međutim, u modernoj povijesti znanja europskoga duha nastaje preokret u kojemu više nema apsolutnoga hegelovskog duha esencijalnoga znanja i totalnosti. Istina novih znanosti nije više objektivna, nego subjektivna istina; štoviše, ona je konstrukt subjekta koji se nalazi u trajnoj provjeri s drugim istinama.⁴ Rada se razdoblje pluralnosti, iskazivanja mišljenja u razlikama i u drugostima – u konačnici, sve se završava u estetskoj igri i paralogiji, bez mogućnosti bilo kakva univerzalnog znanja i općeprihvaćene istine. U biti, na djelu je kultura Novoga doba.

Taj idejni svijet započeo je kao kulturološki pojam pod imenom New Age. »Pokret je rođen u Kaliforniji, općenitije, veže ga se uz djelo Alice Ann Bailey (1880.–1949.) 'Kristov povratak' objavljeno g. 1948. *New Age* je lišen utemeljitelja, vođe ili svetih knjiga. Unatoč tome, povezuje se s nizom uglednih učitelja, npr. C. G. Jungom, R. Steinerom te Teilhardom de Chardinom. Temeljna postavka *New Agea* jest da se nalazimo na pragu izvanredno važnih događaja: oko 2000. godine Sunce će ući u konstelaciju Vodenjaka što će, osim novoga svjetskog porotka dovesti i do novog čovječanstva, nove 'religije'«. ⁵ Samo ime New Age potječe od iste autorice koja paradigmom 'New Age' – 'Novo doba' označava mnoge svoje radove i izlaganja. U tom kontekstu vrlo je važno uvjerenje koje Alice Bailey u svojim spisima izlaže i tumači. Njezina knjiga *Kristov povratak*⁶ privukla je veliku pozornost i postala znakovita za 'Novo doba': »Alice Bailey se duguje izraz 'Novo doba' koji se pojavljuje u naslovima njezinih brojnih djela i upravo je ona današnjim teoretičarima New Agea dala temeljne naukovne postavke: neosobni Bog, na isti način transcendentan i imanentan, čovjekova besmrtnost, zakon reinkarnacije i karme, kontinuitet objave, mesijansko iščekivanje.«⁷ Tomu valja dodati i rad Marilyn Ferguson i njezinu analizu *Blaga zavjera*⁸ gdje govori o osobnim i društvenim promjenama u vrijeme Vodenjaka. Okvir njezina govora mogao bi se sažeti ovim riječima: »Prijelaz kozmičkog mjeseca Ribe u kozmički mjesec

⁴ Usp. D. ORAIĆ TOLIĆ, *Muška moderna i ženska postmoderna*, str. 13.

⁵ A. O. PENNESI, »Krist i New Age«, u: *Svesci*, 95 (1999.), str. 63–71, ovdje str. 63.

⁶ A. A. BAILEY, *Kristov povratak*, Zagreb, 1948.; osim toga na hrvatskome se može pronaći i sljedeće: A. A. BAILEY, *Obrazovanje u novoj eri*, 'MBM', Preko, Zadar, 1996.; *Svijest atoma*, 'MBM', Preko, Zadar, 2002.

⁷ A. O. PENNESI, »Krist i New Age«, str. 65.

⁸ M. FERGUSON, *Die sanfte Verschwörung. Persönliche und gesellschaftliche Transformation im Zeitalter des Wassermanns*, Sphinx, Basel, 1982. Zanimljivo je ovdje spomenuti da njemački naslov, odnosno njemački prijevod, ne odgovara potpuno izvorniku na engleskom, koji glasi: *The Aquarium Conspiracy. Personal and Social Transformation in the 1980's – Zavjera Vodenjaka. Osobna i društvena preobrazba osamedestih godina*.

Vodenjaka, koji se sada događa, određen je da izazove 'promjenu paradigme' u ljudskoj civilizaciji uvođenjem 'preobrazbe svijesti' na planetarnoj razini.«⁹

Procesi industrijalizacije, racionalizacije društva, neizmjerena vjera modernoga društva u budućnost sveopćeg napretka nisu urodili željenim plodom. Čitav proces postmodernoga fenomena izvrsno je prikazao francuski filozof, sociolog i mislilac Jean-François Lyotard (1924.–1998.) u razmišljanju pod naslovom *Postmoderno stanje*.¹⁰ Njegova je tvrdnja da je vrijeme 'velikih priča', shvaćenih u smislu velikih svjetskih ideologija koje su tumačile život i vrijednosti, prošlo. Na taj se način uočava ozračje i značaj postmodernoga svijeta i njegovih vrednota. »Postmoderno znanje više nema takvih velikih priča koje bi ga utemeljivale, ono je raspršeno, zasnovano je na 'malim pripovijestima' i malim idejama koje pripadaju polju igre. Moderno je znanje zbog svog utemeljenja u velikim metapričama bilo logično, postmoderno je znanje zbog izostanka takvih priča i utemeljenja u igri – paralogično.«¹¹ U vrijeme sveopće krize identiteta postmoderna duhovnost označava reafirmaciju predmodernoga svijeta tradicije i fundamentalizma. Postmoderna duhovnost je, u konačnici, konzervativna reakcija na modernizam ili radikalno oslobađanje od modernizma. Ipak, možda je najbolje i najsazetije to izraziti kao »raspad vjerskog autoriteta i institucionalne prakse«¹². To je kontekst današnjega svijeta u kojemu postoje mislioci i s područja psihologije koji se zanimaju za vrijednosti s religioznim sadržajima, na svoj nov način i novim govorom.

2. Zanimanje za intuitivnu religioznost

U kontekstu tih procesa javlja se i nova teorija nazvana transpersonalnom psihologijom. Praocem transpersonalne psihologije moglo bi se označiti američkog filozofa i psihologa Williama Jamesa (1842.–1910.). On od 1901. do 1902. godine drži niz predavanja te kao polazište svojega razmišljanja postavlja sljedeću tvrdnju: »Svijet našeg iskustva uvijek se sastoji od dva dijela, objektivnog i subjektivnog, od kojih je prvi neizmjereno obuhvatniji od drugoga, koji se ipak nikad ne može preskočiti ili potisnuti. Objektivni je dio sveukupnost onoga što u ma kojem času mislimo, subjektivni dio unutarnje je 'stanje' u kojem se to razmišljanje odvija.«¹³ Zauzet istraživanjem religioznoga fenomena, koji je u američkom znanstvenom okruženju prečesto bio označavan kao psihičko i bolesno stanje čovjekova duha i duše, James nastoji izaći iz kruga mišljenja 'medicinskog

---

⁹ R. GIBELLINI, »New Age – 'Blagi zaokret'«, u: *Svesci*, 26 (1992.), str. 37–41., ovdje str. 37.

¹⁰ J.-F. LYOTARD, *La condition postmoderne. Rapport sur le savoir*, Pariz, 1979.

¹¹ D. ORAIĆ TOLIĆ, *Muška moderna i ženska postmoderna*, str. 10–11.

¹² R. J. CARRETTE, »Postmoderna duhovnost«, str. 364.

¹³ W. JAMES, *Raznolikost religioznog iskustva. Studija ljudske prirode*, Zagreb, 1990., str. 340.

*materijalizma*¹⁴ i tražiti iskone ljudske religioznosti. Zapravo W. James nastoji ukazati kako, osim racionalnog znanja koje se oslanja na pokus i iskustvo, postoji i puno šire i bogatije intuitivno znanje. Prvi oblik znanja, racionalno znanje, odnosi se na područje ljudske znanosti, a drugi oblik znanja, intuitivno znanje, na područje religije. I upravo je u tome novost projekta koji, nakon prosvjetiteljstva i racionalizma, uočava mogućnost dubljeg znanja o stvarnosti koje je bogatije od samo siromašnoga racionalnoga znanja. »Naša normalna budna svijest, racionalna svijest, kako je mi zovemo, tek je jedna posebna vrsta svijesti, dok posvud oko nje, razdvojeni tek paučinstim zastorima, leže potencijalni oblici sasvim drukčije svijesti.«¹⁵ Ono što transpersonalnu psihologiju posebno zanima jest čovjekova intuicija, subjektivna svijest, a posebice podsvijest i u tom smislu W. James vrlo cijeni iskustva ljudi s kojima to područje izučava. Za njega je spoznaja o moćima podsvijesti i njegovo najveće otkriće.

Da bi to što dublje i iscrpnije istražio, on govor o religiji dijeli na govor o institucijskoj i govor o osobnoj religiji, koju definira kao osjećaj, djela i iskustva pojedinaca u njihovoj samoći sve dok oni sami vjeruju da su u vezi s nečim što smatraju božanskim. Na pitanje koje su oznake institucijske, a koje osobne religioznosti, James jasno odgovara: »Bogoštovlje i žrtve, postupci za djelovanje na raspoloženje božanstva, teologija i obredi i crkvena organizacija čine suštinu institucijske religije. Kad bismo svoj pogled ograničili na nju, morali bismo religiju definirati kao izvanjsko umijeće, umijeće da se zadobije milost bogova. Nasuprot tome, u osobnoj grani religije središte interesa tvore unutrašnja raspoloženja samog čovjeka, njegova savjest, njegove zasluge, njegova bespomoćnost, njegova nesavršenost.«¹⁶ James drži da u tom pothvatu institucijsku religiju valja zanemariti, ostaviti je te se ograničiti samo na osobnu, čistu i intuitivnu religiju. On se opredjeljuje za istraživanje osobne, neposredne ljudske religioznosti, jer drži da je osobna religioznost, zapravo, najiskonskija religioznost u povijesti čovječanstva. »Barem u jednom smislu osobna će se religija pokazati osnovnijom i od teologije i od crkvene prakse. Crkve, kad su jednom osnovane, žive iz druge ruke, na tradiciji. Ali osnivači svake crkve svoju moć zahvaljuju prije svega činjenici izravnog

¹⁴ »Medicinski materijalizam dokrajčuje Svetog Pavla nazivajući njegovo viđenje na putu za Damask izbijanjem ozljede okcipitalnog korteksa, budući da je Sveti Pavao bio padavičar. On prezirno otpisuje Svetu Tereziju kao histeričnu. Svetog Franju Asiškog kao nasljednog degenerika. Nezadovoljstvo Georgea Foxa prijetvornošću njegova doba i njegovu čežnju za duhovnom vjerodostojnošću smatra simptomom poremećenog debelog crijeva. Carlyleove glasove bijede objašnjava upalom dvanaesnika. Sve takve duševne prenapetosti, kaže medicinski materijalizam, kad ih dokraja istražite, svode se na puku konstitucijsku sklonost bolestima (najvjerojatnije autointoksifikaciju) nastalu zbog lošeg djelovanja različitih žlijezda koje će fiziologija tek otkriti«; W. JAMES, *Raznolikost religioznog iskustva*, str. 7.

¹⁵ W. JAMES, *The Varieties of Religious Experience*, Fontana, London, 1971., str. 374.

¹⁶ W. JAMES, *Raznolikost religioznog iskustva*, str. 20.

osobnog saobraćanja s božanskim. Među takve se ne ubrajaju samo nadljudski utemeljitelji, Krist, Buddha, Muhamed, nego i svi začetnici kršćanskih sekti. Prema tome, ipak se čini da je osobna religija ono što je bilo na početku, čak i za one koji je i dalje smatraju nepotpunom.«¹⁷ Na taj način James ulazi u dušu, u psihu religije te daje veliko značenje intuitivnoj religioznosti.

Doprinos razvoju transpersonalne psihologije dao je i švicarski psiholog Carl Gustav Jung (1875.–1961.), psiholog koji veliko značenje daje analizi ljudskoga paranormalnoga i religioznoga iskustva. Iako je u počecima svoga rada bio pristalica Freudove psihoanalize prema kojoj je ljudska religioznost oblik neuroze sa svim njezinim posljedicama, on to mišljenje napušta i stvara svoje vlastito. U vezi s tim o Jungu jedan autor tvrdi: »Umjesto nezrelih i nezdravih psiholoških projekcija, Jung je u vjerskom impulsu vidio manifestaciju i projekciju duhovnih arhetipova (univerzalnih uzoraka ljudskog iskustva) koji postoje unutar našeg 'transpersonalnog' kolektivnog nesvjesnog.«¹⁸ U istraživanju ljudske psihe Jung pronalazi trostruku složenost ljudskoga duha. On razlikuje svjesno, podsvjesno i kolektivno podsvjesno u čovjeku. Svjesno je, zapravo, razvoj vlastitog identiteta i shvaćanje osobnoga ega. »Duševni život prepoznaje se samo u datosti svjesnih sadržaja.«¹⁹ Drugim riječima, čovjek sebe i svoj identitet prepoznaje kao svjesno ja, odnosno kao vlastito sebstvo, na što i neki drugi psiholozi upozoravaju. »Dijete nesumnjivo počinje u stanju kad ega nema, a oko četvrte godine, ili nešto ranije, u njemu se počinje razvijati osjećaj ega – 'Ja, ja sâm'. Identitet s tijelom jedna je od prvih stvari koje čine ego; upravo prostorna odijeljenost uvodi, očito, pojam ega.«²⁰

Čovjek je osoba, a to označava njegovu kompleksnu psihostvarnost. »Osoba je složen sustav odnosa između individualne svijesti i društva, na odgovarajući način jedna vrst maske, koja je s jedne strane sračunata da na druge ostavi određeni dojam, a s druge strane da skriva pravu narav pojedinca.«²¹ Jung uočava i neke sadržaje u čovjekovoj svijesti, koje naziva arhetipovima, a koji prema njegovu mišljenju oblikuju čovjekovu podsvijest. »Arhetip je sila. On ima izvjesnu autonomiju i može vas iznenada zgrabiti. Uzmimo, na primjer, zaljublivanje na prvi pogled – to zaista postoji. U sebi nosite, i ne poznajući je, izvjesnu sliku žene, neke žene. Vidite određenu djevojku, ili bar dobru imitaciju svog tipa, i istog trena ste uhvaćeni, zarobljeni.«²² U području kolektivno podsvjesnoga nalaze se već urođene kategorije koje prodiru u

---

¹⁷ Isto, str. 21.

¹⁸ M. DANIELS, »Transpersonalna psihologija«, u: C. PARTRIDGE, *Enciklopedija novih religija. Nove religije, sekte i alternativni duhovni pokreti*, str. 366–370, ovdje str. 366–367.

¹⁹ C. G. JUNG, *Archetypen*, München, 2005., str. 7.

²⁰ R. I. EVANS, *Graditelji psihologije. Razgovori sa stvaralačkim priložnicima*, Beograd, 1988., str. 308.

²¹ C. G. JUNG, *Die Beziehungen zwischen dem Ich und dem Unbewussten*, München, 2005., str. 78.

²² R. I. EVANS, *Graditelji psihologije*, str. 309.

čovjekovu svijest i tako ga određuju u njegovoj svakidašnjici. Arhetipovi su »stvarno urođene nagonске sklonosti, primjerice kao poriv kod ptica da grade gnijezda, ili kod mrava da oblikuju kolonije«²³. Jung među arhetipove stavlja i religioznu kategoriju Boga kao sastavnicu čovjekova podsvjesnog života. Za čovjeka i njegovu narav Jung iznalazi i arhetipove usmjerenosti muškarca prema ženi i obrnuto kroz pojmove *anima* i *animus*.²⁴ Osobno podsvjesno može biti nešto što je u nekom razdoblju života potisnuto, ili nešto što je osoba zaboravila te se to smjestilo u ovo područje. Posebnu važnost Jung daje čovjekovoj kolektivnoj podsvjesnoj strukturi. »U njegov opseg ne treba ubrajati samo potisnute sadržaje, nego i sav onaj psihički materijal koji ne dostiže vrijednosni prag svjesnoga.«²⁵ Kolektivno podsvjesno je čovjekova urođena narav zajednička svim ljudima.

3. Važnost transpersonalne psihologije

Transpersonalna psihologija New Agea u sebi zgušnjava čitava povijesna razdoblja psihologije različitih kultura.²⁶ Ona načelno želi proširiti čovjekovo znanje uranjajući u dubine njegove psihe, prije svega u područja njegova podsvjesnog dijela bića, što čini i bit njezine naravi. »Riječ 'transpersonalno' označava iznad (ili kroz) osobnoga. Odnosi se na iskustva u kojima dolazi do širenja našeg uobičajenog ograničenog osjećaja sebstva i osjećaja povezanosti sa širom, značajnijom stvarnošću. Vjersko ili duhovno iskustvo često se smatra ključnim za transpersonalnu teoriju, iako se transpersonalno isto tako može odnositi i na brigu za dru-

²³ C. G. JUNG, *Symbole und Traumdeutung. Ein erster Zugang zum Unbewussten*, Düsseldorf – Zürich, 2003., str. 73.

²⁴ »Anima je arhetipska forma koja izražava činjenicu da muškarac nosi manjak ženstva ili ženskih gena. To je nešto što se u njemu ne pojavljuje niti iz njega nestaje, već je stalno prisutno, a djeluje kao žensko u muškarcu. Još u šesnaestom vijeku humanisti su otkrili da čovjek ima neku animu i da svaki muškarac nosi u sebi žensko. Oni su to i rekli; to nije nov izum. Isti je slučaj s animusom. To je neka muška slika u duhu žene, koja je ponekad sasvim svjesna, ponekad ne baš sasvim; ali ona oživljava istog trena kad dotična žena sretne nekog muškarca koji kaže prave stvari. Onda zato što ih on kaže, sve je istina i on je *taj* momak, bez obzira što jeste. Ta dva arhetipa su naročito dobro utemeljena. I točno možete ukazati na njihove osnove«; R. I. EVANS, *Graditelji psihologije*, str. 310.

²⁵ C. G. JUNG, *Die Beziehungen zwischen dem Ich und dem Unbewussten*, str. 11.

²⁶ »Tu se pokret *New Age* susreće sa školom transpersonalne psihologije koja se oblikovala šezdesetih godina i koja samu sebe shvaća kao psihologiju *sila 4*. Psihologija *sila 1* jest behavioristička psihologija koja proučava ponašanje; psihologija *sila 2* jest psihoanaliza, osobito freudovskog usmjerenja, koja proučava podsvijest pojedinca; psihologija *sila 3* jest humanistička psihologija koja proizlazi iz psihoanalitičke škole, ali se zanima osobito za razvoj potencijala povezanog s ljudskim psihizmom (E. Fromm, V. Frankl); iz humanističke psihologije rađa se psihologija *sila 4*, transpersonalna psihologija koja se osobito zanima za iskustva koja nadilaze osobno područje ukoliko se uključuje u splet međusobnih iskustava čovječanstva i samoga života svemira«; R. GIBELLINI, »New Age – 'Blagi zaokret'«, str. 39.

ge osobe, čovječanstvo, život, planet ili prirodu (ili poistovjećivanje s njima).²⁷ Korijeni transpersonalne psihologije leže, prije svega, u azijskim religioznim tradicijama i učenjima, posebice u meditaciji hinduističke tradicije i u nirvani budističkoga nauka. Međutim, nisu samo to uzroci. Transpersonalna psihologija ima i druge, još složenije uzroke i korijene. »Iako su hinduizam i buddhizam imali najjasniji utjecaj na teoriju i istraživanje u transpersonalnoj psihologiji, i druga su vjersko-mistična učenja također imala utjecaja. Među njima su kabala, kršćanski misticizam, nauk Gurdjieffa, šamanizam, sufizam, daoizam, teozofija i Wicca.«²⁸ Transpersonalna psihologija je vrlo složena pojava u suvremenom svijetu.

Valja ovdje spomenuti američkog psihologa Abrahama Maslowa (1908.–1970.) koji je otkrio da mnogi ljudi imaju transpersonalna iskustva, odnosno da mnogi ljudi u sebi otkrivaju nutarnje potencijale koje mogu ostvariti. Svaki čovjek je u potrazi za samoostvarenjem. »Taj urođeni biološki pritisak ka ostvarenju genetski datih mogućnosti pojedinca jeste težnja ili potreba za samoaktualizacijom.«²⁹ Ipak, na kraju krajeva, valja odrediti pravu narav transpersonalne psihologije. »Ovdje bi trebalo napomenuti da je transpersonalna psihologija, usprkos utjecajima vjerskih ideja i praksi, u svojim temeljima primijenjena znanost, a ne religija.«³⁰ Uz već spomenute neposredne doprinose za transpersonalnu psihologiju valja spomenuti i češkoga psihijatra Stanislava Grofa (rođ. 1931.) koji je klinički obrađivao uporabu i učinke droge LSD kod posebnih bolesnika.³¹ Uzimajući visoke doze toga preparata bolesnici su padali u posebna stanja u kojima su imali transpersonalna iskustva, koja su im u normalnom životu bila potpuno skrivena. Budući je taj preparat u međuvremenu zabranjen kao štetan i opasan za bolesnike, Grof je otkrio čitav niz tehnika kojima se može otkriti dubinu i bogatstvo vlastite osobnosti, što je i prva zadaća transpersonalne psihologije.³² Grof smatra da je dosadašnja psihoanaliza bila previše vezana uz ime i djelo Sigmunda Freuda, oca moderne psihoanalize. Zato on i želi govoriti o modernoj tehnici širenja i proširivanja ljudske svijesti: »Na temelju ovih razmatranja mogu se definirati transpersonalna iskustva kao iskustveno rastezanje ili proširivanje svijesti preko ustaljenih granica tjelesnoga ja kao i preko ograničenja

---

²⁷ M. DANIELS, »Transpersonalna psihologija«, str. 366.

²⁸ Isto, str. 368.

²⁹ Ž. TREBJEŠANIN, *Rečnik psihologije*, Beograd, 2004., str. 262.

³⁰ M. DANIELS, *Transpersonalna psihologija*, str. 368.

³¹ Stanislav GROF, doktor medicine i doktor filozofije, rođen je u Pragu 1931. godine, gdje prvo studira medicinu, a kasnije medicinsku filozofiju te stječe stručnu i psihoanalitičku izobrazbu. Započeta istraživanja o izvanrednim stanjima svijesti koja je započeo u Pragu nastavio je 1967. godine u SAD-u, gdje i danas živi. Od godine 1978. do 1982. bio je predsjednik Internacionalnoga transpersonalnog društva. Objavio je više znanstvenih knjiga i članaka.

³² S. GROF, *Das Abenteuer der Selbstentdeckung. Heilung durch veränderte Bewusstseinszustände. Ein Leitfaden*, München, 2004.

prostora i vremena.«³³ Tako je transpersonalna analiza ušla u današnji svijet. U tom kontekstu valja iščitavati i radove Josepha Murphyja.

Na početku svake analize radova J. Murphyja mora se uzeti u obzir njegovo prvotno iskustvo koje ga je prosvijetlilo te mu proširilo podsvijest o kojoj trajno govori i piše. Na temelju učinaka transpersonalne psihologije on tu tehniku uvodi i u područje analize religije: »Prije više od četrdeset godina izliječio sam se od malignog tumora – medicinskim pojmovnikom, sarkoma – služeći se iscjeliteljskim moćima vlastite podsvijesti koja je stvorila mene, i koja još uvijek održava i upravlja svim mojim životnim funkcijama. Tehniku koju sam primijenio opisao sam u knjizi, te sam posve uvjeren da će ona pomoći drugima u vjerovanju u ono isto Beskonačno Iscjeliteljsko Jastvo koje nastanjuje dubine podsvijesti svakoga od nas.«³⁴ U čitavome radu J. Murphyja prva kategorija koju istražuje jest podsvijest, odnosno skriveno ljudsko biće ispod i iza onoga pojavnoga, objektivnoga i spoznajnoga, odnosno svjesnoga u čovjeku. Zato on nastavlja tvrditi i pisati: »U dubinama podsvijesti skriva se beskonačna mudrost, neograničena moć, i neiscrpljivi izvor svega potrebitoga.«³⁵ U takvome stavu Murphy ulazi u područje religioznoga i transpersonalnoga iskustva, znanja i spoznaje.

II. Religioznost proširene podsvijesti

1. Bog – Više Jastvo

Kad Murphy promatra čovjeka, prvo što kod njega otkriva je njegova svijest, objektivnost njegove stvarnosti, vlastito 'ja' kao svjesnost osobe, a s druge strane nalazi njegovu podsvjesnost, njegovo pravo i istinito dubinsko 'ja'. Čovjek je u biti dvojnost vlastite osobnosti, dvostrukost funkcija koje ga gone da se dublje i istinitije upozna: »Pojmovi kojima se obično služimo da razlučimo te dvije funkcije su: objektivni i subjektivni um, svijest i podsvijest, budan i usnuli um, površinsko 'ja' i dubinsko 'ja', voljom nadziran i voljom nenadziran um, ženski i muški princip, i još mnogi.«³⁶ Murphy upozorava na značenje uma u čovjekovu životu koji nije tek neki princip racionalnoga shvaćanja, nego nešto bitnije i puno dublje. Čovjekov um je, zapravo, dio univerzalnoga uma. »Svi smo mi dio masovnog kolektivnog uma te kao takvi podložni utjecajima vjerovanja njegove podsvijesti sve dok znanstvenom molitvom, odnosno promišljanjem Istina o Bogu s najvišeg stajališta, ne oslobodimo svoj um.«³⁷ Kategorija kolektivnoga uma ima vrlo

³³ *Isto*, str. 64.

³⁴ J. MURPHY, *Moć vaše podsvijesti*, str. 14–15.

³⁵ *Isto*, str. 20.

³⁶ *Isto*, str. 23.

³⁷ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 44.

važno mjesto u čitavome tom projektu. Između čovjekova pojedinačnoga uma i kolektivnoga uma postoji nutarnja upućenost i povezanost, interakcija. Murphy tu nutarnju povezanost vidi kroz već spomenutu 'znanstvenu molitvu', a koja se događa na razini odnosa svjesnoga i podsvjesnoga čovjekova uma te to i definira: »Znanstvena molitva usklađeno je prožimanje svjesnih i podsvjesnih razina uma, znanstveno upravljanje prema odabranome cilju.«³⁸

U odnosu svjesnoga i podsvjesnoga, objektivnoga i subjektivnoga uma, Murphy prednost daje subjektivnom, podsvjesnom umu. Svjesni, odnosno objektivni um spoznaje i prepoznaje samo objektivni svijet, dok podsvjesni um može više i kvalitetnije od svjesnoga spoznati: »Subjektivni um spoznaje svoju okolinu neovisno o pet osjetila. Subjektivni um percipira intuitivno. On je sjedište emocija i skladište sjećanja ... Subjektivni um može napustiti tijelo, putovati u daleke krajeve, te iz njih donijeti saznanja koja su najčešće ispravna i istinita.«³⁹ Subjektivni um i podsvjesno u čovjeku su izvor života, koji ga održava, obnavlja, vodi i utemeljuje. »Subjektivno ja u vašoj nutrini neprekidno radi za opće dobro, odražavajući urođeno načelo sklada koje je temelj svemu. Vaša podsvijest posjeduje vlastitu volju, koja je u njoj samoj veoma stvarna. Ona radi danonoćno, bez obzira obraćali vi na nju pozornost ili ne. Ona je graditelj vašega tijela, ali vi ne vidite, ne čujete i ne osjećate tu izgradnju; sve je to jedan neprimjetan proces.«⁴⁰ Štoviše, čovjekova podsvijest je vječna i nepropadljiva jer je dio univerzalnoga Božjeg uma. »Vaša podsvijest nikad ne stari. Ona je bezvremena, ne stari, ona je beskonačna. Ona je dio univerzalnog Božjeg uma, nikad rođenog koji nikad neće umrijeti.«⁴¹ Bog i čovjek, dakle, stoje u neposrednoj upućenosti i ovisnosti.

Jospeh Murphy za stvarnost koja se u religioznom govoru naziva Bogom upotrebljava različita imena. On jedanput za tu stvarnost kaže da je to Beskonačna Inteligencija, drugi puta Božanska Prisutnost u čovjeku, potom Beskonačni Duh, Izvor Života, Božanska Energija, JA JESAM, Više Jastvo, Neosobna Prisutnost, Moć, Jedina moć, Univerzalno načelo. »Besmisleno je, dakle, obožavati zvijezde i planete, nakupine molekularnih kombinacija koje se gibaju svemirom. Zašto mjesto njih ne bismo obožavali i klanjali se Beskonačnoj Inteligenciji u kojoj živimo cijelim svojim bićem.«⁴² Murphy shvaća svijet kao jednu i jedinstvenu cjelinu, a Bog, Vječna ili Božanska Energija sve to prožima. To bi čovjek morao shvatiti i sebe u toj stvarnosti otkriti. Stvarnost nije dualna, naravna i nadnaravna, nego monistička, sjedinjena i jedincata. Bog je, u konačnici, univerzalna stvarnost s kojom

---

³⁸ J. MURPHY, *Moć vaše podsvijesti*, 15.

³⁹ *Isto*, str. 34.

⁴⁰ *Isto*, str. 103–104.

⁴¹ *Isto*, str. 238.

⁴² J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 52.

se svaki pojedinac mora poistovjetiti. »Prepoznajte svoje Više Jastvo i sjedinite se s Njime.«⁴³

Ipak, od svih imena kojima Murphy nastoji odrediti Boga i njegovu narav, prema njegovoj preporuci, ostaje biblijsko ime koje je Bog o sebi dao Mojsiju: »Na to Mojsije reče Bogu: 'Ako dođem k Izraelcima pa im kažem: 'Bog otaca vaših poslao me k vama', i oni me zapitaju: 'Kako mu je ime?' – što ću im odgovoriti?' 'Ja sam koji jesam', reče Bog Mojsiju. Onda nastavi: 'Ovako kaže Izraelcima: 'Ja jesam', posla me k vama'. Dalje je Bog Mojsiju rekao: 'Kaži Izraelcima ovako: 'Jahve, Bog vaših otaca, Bog Abrahamov, Bog Izakov i Bog Jakovljevi, poslao me k vama'. To mi je ime do vijeka, tako će me zvati od koljena do koljena« (Izl 3,13-15). Na taj tekst iz Biblije Murphy daje svoje tumačenje, koje je ovdje vrlo znakovito i koje upućuje na neke druge korijene njegova govora o Bogu: »Biblija kaže ... JA JESAM KOJI JESAM ... (Knjiga Izlaska, 3:14), što označava neuvjetovano Biće – Živućeg Duha Svemogućeg. To je ime bezimeno. Ono označava Jedinu Prisutnost i Moć – Boga. Mojsije je tako pokušao izraziti Beskonačnu Prirodu Boga, koja je bez lika, oblika ili tijela. Ona je bezvremena, vječna i bezoblična.«⁴⁴ Murphy zaključuje kako je, na koncu svega, čovjek taj Bog, odnosno njegova osobna svijest i svjesnost: »JA JESAM je Prisutnost Boga u svima nama. To je neuvjetovana svijest ili svjesnost. To je jedina Prisutnost i Moć te Uzrok svega pojavnoga. Ona je Sveprisutna te predstavlja sam Život u svima nama. Pojedinačno JA JESAM jest univerzalno JA JESAM uvjetovano čovjekovim razmišljanjem i vjerovanjima. To je naša osobna svijest, odnosno naše razmišljanje, osjećaji, vjerovanja i sve ono što mentalno prihvaćamo.«⁴⁵

Još konkretnije o razumijevanju Boga Murphy govori na ovaj način: »Bogom nazivamo Jedinu moć koja pozitivno djeluje u vašem životu. Ta je Moć vrhovna, Najviša, Jedna i Nedjeljiva. Ta je Moć samopokretačka. Ta vas Moć nadahnjuje, vodi, čuva, jača i štiti na načine kojih niste ni svjesni. Bog živi vaš život i upravlja njime. Spoznaja te istine donosi spasenje.«⁴⁶ Vrhunac toga govora je tvrdnja kojom Murphy Boga poistovjećuje s ljudskom svijesću: »Jahve je Božja prisutnost, JA JESAM u vama. Jednostavnim psihologijskim jezikom, Jahve je vaša svijest. Što je svijest? Vašu svijest čini vaš način razmišljanja, vaši osjećaji, vjerovanja i stavovi u pozadini vaših vjerovanja. Vaše misli i osjećaji uzroci su vaših iskustava.«⁴⁷ Krajnja misao o Bogu kod Murphyja nije ništa drugo nego univerzalno životno počelo koje kao takvo snažno podsjeća na različite brahmanističke definicije. U hinduizmu nije

⁴³ Isto, str. 131.

⁴⁴ Isto, str. 225–226.

⁴⁵ Isto, str. 226.

⁴⁶ J. MURPHY, *Istine koje će vam promijeniti život*, str. 97.

⁴⁷ Isto, str. 96.

uvijek jasno je li Bog životno počelo ili Osoba. »Brahman je ekvivalent za bezlični apsolut koji bi se mogao nazvati i Jednoća ili Bitak.«⁴⁸ Murphy to jednostavnije rješava i veli: »Univerzalno Životno načelo koje nazivamo Bogom i koje svi nosimo u sebi, neprestano se nastoji izraziti kroz nas.«⁴⁹ Bog je, u konačnici, Svemogući duh u samome čovjeku: »Bog je vječno sada! Bezvremen, bezprostoran, bez dobi i bez lica, oblika ili lika, Živući Duh Svemogući u čovjeku.«⁵⁰

U svome razmišljanju o Bogu Murphy ide tako daleko da Boga, koji je u kršćanstvu shvaćen kao osobni Bog, Bog koji ima ime i s kojim se može ući u dijalog, on razosobljuje. »Bog je Neosobna Prisutnost i Moć koja daje život svim bićima i ne pravi razlike među njima.«⁵¹ Još više od toga je Murphyjeva tvrdnja da je Bog bezlično stanje Podsvijesti: »Bog nije osoba, stoga ne kažemo: 'Oče naš na nebesima'. Kažemo: 'Oče naš, koji jesi na nebesima', misleći na Prisustvo bez lika, na Moć – Beskonačni Život i Um.«⁵² Ovo je jasno ako se uzme u obzir Murphyjevo dublje razumijevanje kategorije podsvijesti koja je u središtu njegova zanimanja. »Sva moć Božje Prisutnosti nalazi se u podsvjesnom umu ... Čovjek ne može doživjeti ono što nije dio njegove svjesnosti.«⁵³ Vrhunac njegove teološke analize biblijskoga razumijevanja Boga može se svesti na njegove vlastite riječi kojima Boga proglašava načelom, a ne kreativnom osobom stvarnosti: »Bog je Životno Načelo ili Duh prisutan u vama, koji vas je stvorio, koji vas čuva dok spavate, jer On ne sklapa oči niti spava, bdijući nad vama.«⁵⁴ Bog bez lica, bez imena, bez oblika i neke prepoznatljive oznake. Bog je inteligencija, zaključuje Murphy.

2. Isusova prosvjetljena svijest

Govoreći o Isusu Kristu, za kršćane objavljenom Bogu u ljudskoj naravi, Murphy naglasak svoga govora stavlja posebno na Isusa čovjeka, koji je snagom svoje podsvijesti postao prosvjetljen, pobožanstvenio sebe sama. »Isus (prosvjetljena svijest) se zaodijeva Kristom (mudročću podsvijesti) i tako potpun postaje Isus Krist – savršeni čovjek!«⁵⁵ Dakle, Isus iz Nazareta jedinstvena je ljudska osoba koja je, snagom svoje podsvijesti, od sebe stvorila savršenog čovjeka za što Murphy nalazi potporu u Bibliji. »Jedno od Isusovih značenja u Bibliji je 'prosvjetljeni razum'. On

---

⁴⁸ S. HAMILTON, *Indijska filozofija*, Sarajevo, 2003., str. 29.

⁴⁹ J. MURPHY, *Istine koje će vam promijeniti život*, str. 80.

⁵⁰ J. MURPHY, *Velike biblijske istine za ljudske probleme*, str. 141.

⁵¹ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 144.

⁵² J. MURPHY, *Kako iskoristiti zakonitosti uma*, str. 168.

⁵³ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 149.

⁵⁴ J. MURPHY, *Kako iskoristiti zakonitosti uma*, str. 169.

⁵⁵ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 138.

također znači i 'JA JESAM', *Je suis* na francuskom jeziku. Imena Isus i Jošua u Starom su Zavjetu istovjetna. Oba znače Bog je Spasitelj ili rješenje svih problema. I, naravno, vi znate da Bog boravi u vama i da ste vi svoj vlastiti spasitelj ... Riječ Isus znači također i vašu želju čije će vas ostvarenje spasiti od svake nevolje.«⁵⁶ Murphy, nadalje, smatra da je Biblija, sveta knjiga kršćana, zapravo knjiga koju valja drukčije čitati nego što se to do sada događalo. »Za ispravno ezoterijsko ili duboko razumijevanje Biblije potrebno je shvatiti da su načela personificirana u likove kako bi opisi i povezanost bili jasni i izražajni.«⁵⁷ U tom kontekstu valja ispravno shvatiti i samo Isusovo ime, odnosno oznaku da je Isus Krist, kako ga čitava kršćanska tradicija naziva. »Riječ Krist, kao što znate, nije pravo ime. Ona se odnosi na titulu. To je grčka riječ koja znači pomazan ili posvećen. Riječ Krist odgovara hebrejskoj riječi *messiah* i riječi *Buddha*. *Krist u vama* znači *Božanska Prisutnost u vama*, duhovna istina o vama. Isus je ime čovjeka.«⁵⁸

Murphy u Isusu Kristu vidi samo čovjeka koji se u sintezi suživota s Podsviješću identificira s Bogom. »Kristom se naziva mudrost koja je Isusu omogućila ostvariti velika djela. Ta spoznaja dovodi do zdravlja i sreće ... Krist u vama jednostavno označava svjesnost o Božjoj Prisutnosti ... Kad promišljate ispravno djelovanje, ljepotu, ljubav, mir te Božansko nadahnuće i sklad, kad te istine, moći i vrline Boga počnu djelovati u vašem životu, to se naziva Kristom u vama, nadom slave.«⁵⁹ Čak i Isusova čuda Murphy tumači snagom Isusove posebne svijesti: »Dvanaesto poglavlje Evandjelja po Mateju izvanredno tumači mentalno i duhovno iscjeljenje. Isus je bio u onom stanju svijesti u kojemu je mogao iscijeliti u trenutku, i zato je čovjek ispružio ruku.«⁶⁰ U konačnici, Isus Krist je za Murphyja samo čovjek i to s neobičnom sintezom svjesnoga i podsvjesnoga: »Dublje značenje Krista jest Prisutnost Boga u vama. Simbolički gledano, Pavao zapravo govori da je vaše vlastito JA JESAM Prisutnost i Moć Boga u vama. Psihologijski gledano, kad se vaša svijest i podsvijest usklade i slože o vječnim istinama života, vi ste Isus Krist na djelu.«⁶¹ Još konkretnije govoreći, Murphy Isusa iz Nazareta gleda kao iluminiranog čovjeka koji čini čuda snagom samog prosvjetljenja⁶², jer je Isus Krist samo prosvijetljeni čovjek, nikako Spasitelj, jer se čovjek u biti nema od čega spasiti. »Čak štoviše, uistinu je uvrjedljivo reći Židovu, muslimanu, budistu

⁵⁶ J. MURPHY, *Velike biblijske istine za ljudske probleme*, str. 67.

⁵⁷ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 136.

⁵⁸ *Isto*, str. 13.

⁵⁹ *Isto*, str. 198.

⁶⁰ J. MURPHY, *Velike biblijske istine za ljudske probleme*, str. 11.

⁶¹ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 137.

⁶² Usp. J. MURPHY, *Velike biblijske istine za ljudske probleme*, str. 160.

i šintoistu da mora vjerovati u Isusa želi li biti spašen. Spašen od čega? Nama je potrebno spasenje od neznanja, straha, praznovjerja, siromaštva ili bolesti.«⁶³

Gledajući u bit ljudskoga života Isus je za Murphhija samo jedan od mnogih povijesnih i prosvijetljenih ljudi koji su postali uzori, modeli života i vode mnogim ljudima. Isus za njega nije Bog: »Isus, Mojsije, Buddha, Pavao i drugi prosvijetljeni proroci su veliki dirigenti koji vode sve nas u veličanstvenoj simfoniji svega stvaranja.«⁶⁴ I samo Isusovo ime u Murphyjevu tumačenju ima samo simboličko, a ne i realno značenje: »Isus i Jošua su istoznačnice. Oba imena znače isto; odnosno, Bog je tvoj Spasitelj, ili Bog je Osloboditelj. Drugim riječima, Bog u vama je rješenje svih vaših problema. Ostvarenje vaše najveće želje je vaš Spasitelj.«⁶⁵ Zato u kritičnim trenucima valja u sebi probuditi svijest o podsvijesti, odnosno, kako Murphy kaže, valja u sebi probuditi Krista: »Kad vas životna oluja uznemiri i izgleda kao da vaš brod samo što nije potonuo, sjetite se da je vrijeme da probudite Krista u sebi. Duhovno preporođeni postajete na ovaj način: prisjetite se da je Bog u vama, sam vaš život.«⁶⁶ Isus u životu pojedinca označava čovjekova nutarnja traženja, iščekivanja i nadanja i kada se sve to ostvari, tada se Isus rađa i u čovjeku pojedincu. »Isus označava vašu želju koja će biti, ako je ostvarite, vaš spasitelj. Isus dolazi u vaš um kao ideja, želja, plan, svrha, vizija ili neki novi poduhvat. Ostvarenje snova, planova ili želja donijet će vama i drugima oko vas veliko zadovoljstvo i unutarnju radost; to će biti vaš Isus.«⁶⁷

Sve one koji drukčije misle Murphy naziva farizejima, ističući posebno kršćane i njihovo vjerovanje: »Farizeji su posvuda. To su ljudi koji slijede obrede, ceremonije, pravila i propise svoje crkve. Uzimaju hostiju i malo vina pa smatraju da se pričešćuju s Bogom. Hostija je i dalje brašno, a vino destiliran sok grožđa, no, oni to smatraju svetom pričešću. Poštuju sva pravila i propise svoje crkve i smatraju da pripadaju pravoj religiji.«⁶⁸ Isto tako na meti njegove kritike je kršćansko vjerovanje da Isusova smrt i uskrsnuće od mrtvih može čovjeka spasiti. On drži da je to zabluda, jer čovjek, zapravo, sam sebe diže od mrtvih. Zato on i preporučuje: »Kad se odreknemo starih vjerovanja, praznovjerja i zabluda, mi uskrsavamo od mrtvih i spoznajemo Prisutnost Boga u sebi.«⁶⁹ Štoviše, Murphy ide i korak dalje te tvrdi da je sam čovjek uosobljeni, utjelovljeni Bog. »Vi ste individualizirani izraz Boga, i ovdje ste da biste izrazili sebe na nov i prekrasan

---

⁶³ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 17–18.

⁶⁴ J. MURPHY, *Velike biblijske istine za ljudske probleme*, str. 146.

⁶⁵ *Isto*, str. 194.

⁶⁶ J. MURPHY, *Kako (do)biti ono što želite*, str. 19.

⁶⁷ *Isto*, str. 137.

⁶⁸ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 210–211.

⁶⁹ *Isto*, str. 14.

način. U univerzumu nema neprilagođenosti. Vi ste potrebni. U toj simfoniji nema neželjene note; sve su note potrebne. 'Svi smo mi dijelovi jedne goleme cjeline, čije je tijelo priroda, a njena je duša Bog'.«⁷⁰

3. Čovjek – skrivena moć i sila

Čovjek je za Murphyja složena stvarnost u kojoj se razlikuje nekoliko sastavnica koje čine jedinstvenu cjelinu. »Vaše je tijelo složeno nakupinama atoma i molekula. Proniknemo li dublje, otkrit ćemo da se zapravo sastoji od svjetlosnih valova. Osim toga, u svojem tijelu posjedujete još jedno tijelo. To se tijelo naziva suptilnim tijelom, tijelom četvrte dimenzije ili astralnim tijelom, što znači da možete napustiti svoje sadašnje tijelo i pojaviti se u bilo kojem dijelu svijeta. Posjedovat ćete beskonačno mnogo tijela i nikada nećete biti bez njega, jer tijelo je nužno za izražavanje Duha.«⁷¹ Čovjek je, dakle, spoj materije i duha, nečega tvarnoga ali istodobno i nečega što nadilazi samu tvar, iako je za očitovanje duha potrebna tvar. U konačnici, čovjek je veza između duhovnoga i materijalnoga u svijetu. Štoviše, tu postoji i jedinstvena sinteza: »Duh i materija su jedno. Vaše je tijelo očitovanje Duha, ili Boga. Vaši misaoni obrasci predstavljaju posrednika između Nevidljivoga Duha i očitovanog stanja.«⁷² U tom kontekstu čovjek je dio, sastavnica i nositelj života koji je vječan i neprolazan. »Djeca ste Beskonačnog Života koji ne poznaje kraja; djeca ste Vječnosti.«⁷³ Upravo zato jer je život vječan, u prirodi ne postoji rađanje i umiranje, nego samo trajna izmjena i promjena formi života, a jedino je Božanski Um nepromjenljiv i počelo čitavoga događanja. »Sve što opažamo vibrira i u prirodi se ništa ne nalazi u stanju potpunog mirovanja ... Priroda je rođenje ili djelovanje Boga – jednoga koji se očituje na bezbroj načina. Oblik se počinje mijenjati onog trenutka kad se pojavi na ovom svijetu; a iz njega se rađaju ostali oblici i tako u beskonačnost.«⁷⁴

Sve je, na koncu, samo niz promjena i to promjena koje ponovnim rađanjem, reinkarnacijom, vode savršenstvu i kvaliteti. »Najznačajniji trenutak u teoriji reinkarnacije je usavršavanje; odnosno, čovjek postaje bolji kroz polagan, vanjski proces neprestanog povratka kroz utrobu žene sve do onog trenutka kada postane savršen, te se tada više ne vraća.«⁷⁵ I tu se, prema Murphyju, sve pretvara u psihofizičku i mentalnu mijenu i promjenu tijekom jednoga ljudskog života. »Stotine ste ponov-

⁷⁰ J. MURPHY, *Velike biblijske istine za ljudske probleme*, str. 138.

⁷¹ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 90–91.

⁷² *Isto*, str. 114.

⁷³ J. MURPHY, *Moć vaše podsvijesti*, str. 250.

⁷⁴ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 80.

⁷⁵ J. MURPHY, *Velike biblijske istine za ljudske probleme*, str. 141.

nih rođenja doživjeli od kada ste rođeni. Reinkarnacija je pojava Duha na višem stupnju. Tako ste i vi u petoj godini bili drugačiji, u desetoj, dvadesetoj i tridesetoj također. Kada bih vam pokazao fotografije iz svakog novog mjeseca vašeg života, jedva biste se na njima prepoznali.«⁷⁶ Čovjek je u trajnoj mijeni, u rijeci životnih oblika koji se trajno izmjenjuju i poprimaju nove pojavne forme. Drugim riječima, čovjek je nepropadljiv i u trajnoj životnoj reinkarnaciji, onako kako to Murphy na svoj način razumije. Zato on veli: »Istinska reinkarnacija je rođenje Boga u vašem umu i srcu kroz koje vi postajete zaneseni Božanstvom i opijeni Bogom. To ne znači da morate biti ponovno rođeni na ovoj zemlji ili planetu.«⁷⁷

Upravo na takvim osnovama Murphy izvodi i zaključak kako smrti, zapravo, nema: »Bog ne može umrijeti; smrt, prema tome, ne postoji. Ono što nazivamo smrću zapravo je ulazak u četvrtu dimenziju života, a naše putovanje odvija se od vrhunca do vrhunca, od mudrosti do mudrosti, uvijek naprijed, uvijek prema gore i prema Bogu, jer slavi čovjeka nema kraja. Svaki kraj je novi početak; prema tome, kad napustite ovu dimenziju, ponovno ćete se roditi u Bogu i preuzet ćete novo, četverodimenzionalno tijelo, istanjeno i razrijeđeno, koje će vam omogućiti prolaziti kroz čvrstu tvar.«⁷⁸ Postoje samo promjene stanja života i životnih iskustava. »Ono što ljudi nazivaju smrću samo je putovanje u drugi grad koji leži u drugoj dimenziji Života.«⁷⁹ Čovjek, zapravo, postoji oduvijek, od kada postoji i Život uopće i kao takav trajat će zauvijek, bez obzira na njegove religiozne tradicije, vjerovanja i uvjerenja. »Vi ste oduvijek živjeli. I živjet ćete još milijarde godina. Jer život se nije rodio i nikada neće umrijeti.«⁸⁰

Prema Murphyjevu uvjerenju grijeh nije nešto nemoralno, čovjeka nedolično i nešto protiv Boga. Grijeh za Murphyja ipak postoji, ali shvaćen u sasvim drukčijem kontekstu: »Neznanje je jedini grijeh i iz njega proizlaze sve patnje.«⁸¹ Međutim, za spas od toga grijeha nije potrebna neka izvanjska pomoć, nego vlastiti napor da se 'grešno' stanje nadvlada i to znanjem. »Čovjek kažnjava samoga sebe zbog neznanja i zloupotreba zakona uma. Jedini grijeh je neznanje, a posljedica je ljudska patnja.«⁸² Čovjek je tako sam sebi spasitelj od vlastite grešnosti neznanja, jer čovjek je skrivena moć i sila, čovjek je sam sebi Krist. U pitanju o grijehu Murphy se poziva na nauk samoga Buddhe. »Buddha je poučavao Istinu

---

⁷⁶ J. MURPHY, *Kako iskoristiti zakonitosti uma*, str. 178.

⁷⁷ J. MURPHY, *Velike biblijske istine za ljudske probleme*, str. 145.

⁷⁸ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 169.

⁷⁹ J. MURPHY, *Moć vaše podsvijesti*, str. 241.

⁸⁰ J. MURPHY, *Kako iskoristiti zakonitosti uma*, str. 178.

⁸¹ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 18.

⁸² J. MURPHY, *Kako iskoristiti zakonitosti uma*, str. 64.

kad je rekao: 'Neznanje je jedini grijeh'.⁸³ Iako Murphy drži da čovjeku nije potreban spas, osim onoga od neznanja, on, ipak, govori o čovjekovom spašenom stanju koje ga, konačno, dovodi do sreće. Taj oblik samospašavanja svakako nije u smislu kršćanskoga razumijevanja spasa, nego neki oblik proširenog nutarnjeg putovanja u podsvijest. Evo što o tom čovjekovu spašenom stanju Murphy kaže: »Unutarnje putovanje, prema tome, čovjeka naposljetku dovodi do Nirvane – do Stvarnosti; ono ga odvraća od malog 'ja' i vodi prema ostvarenju Unutarnjeg Boga – Vječnog Jastva. Um mistika kroz meditaciju pronalazi mir, snagu i odlučnost za daljnje korake. Meditacijska praksa prožima ljepotom, ljubavlju, mirom, dobrotom i dostojanstvom svaki poriv, svaki stav i svaki čin.«⁸⁴

Zato čovjeku nije potreban spasitelj ili otkupitelj. Čak i ako se nekome u molitvi obraća, čovjek se uvijek obraća prvotno i samo svojoj podsvijesti. »Ljudi se mole Isusu ili Buddhi negdje u Svemiru, a ako vjeruju da će ih Isus, Buddha ili Muhamed spasiti te ako je njihova vjera slijepa, njihova će molitva biti uslišana – ali oni ne znaju kako; ne znaju da je molitvu uslišala njihova podsvijest.«⁸⁵ Kroz povijest postoji cijeli niz primjera kako je čovjek, ipak, pomoć tražio od nekih drugih, božanskih ljudi. Murphy drži da je promašaj u tome što se čovjek obraća drugima, a ne sebi i svojoj podsvijesti. »Spasenje ili rješenje problema nije povezano s nekim čovjekom ili drugom osobnošću, bez obzira na to je li posrijedi Isus, Muhamed, Buddha ili Lao Tze. Nijedan vas čovjek neće spasiti. Potrebno je uvidjeti kako vas nitko neće spasiti ako se izgubite u džungli; no, ako se obratite Beskonačnoj inteligenciji u sebi, ona će vam odgovoriti i izvesti vas u slobodu i sigurnost.«⁸⁶ Povjerenje u sebe i u vlastitu proširenu podsvijest za Murphyja je ključ samoostvarenja, ključ čovjekove spašenosti.

III. Joseph Murphy i transpersonalna religioznost

1. Murphy i suvremena ezoterija

Na koncu valja čitav taj misaoni projekt koji Murphy predstavlja prosuditi i na pravo mjesto, u pravi kontekst smjestiti. Murphy teži pravoj ezoteriji čiji su tragovi i sadržaji postojani kroz dugu povijest čovječanstva. Prema nekim autorima postoji uvjerenje da čovjek živi u dvostrukoj stvarnosti. Jedna – *egzoterijska* – ili objektivna, spoznatljiva stvarnost koju svaki čovjek može spoznati vlastitim osjetilima i umom, i druga – *ezoterijska* – ili subjektivna, odnosno skrivena stvarnost koju samo neki posebno nadareni ljudi mogu spoznati. »Prema toj ideji čovječan-

⁸³ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 54.

⁸⁴ *Isto*, str. 77.

⁸⁵ J. MURPHY, *Istine koje će vam promijeniti život*, str. 179.

⁸⁶ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 16.

stvo se promatra kao dva koncentrična kruga. Dio čovječanstva koji poznajemo i kojemu pripadamo predstavlja vanjski krug. Sva povijest čovječanstva koje poznajemo povijest je vanjskoga kruga. Ali unutar tog kruga postoji još jedan krug o kojemu ljudi nejasno nagađaju, premda najznačajnijim manifestacijama života vanjskoga kruga, osobito njegovom evolucijom, upravlja unutarnji krug. Unutarnji krug ili ezoterijski krug predstavlja život unutar života, misterij, tajnu u životu čovječanstva.«⁸⁷ Ezoterijsko znanje nadilazi ljudska osjetila i zato je za tu vrst spoznaje potrebna posebna tehnika i metoda istraživanja. Taj skriveni svijet dostupan je misticima i ljudima koji su vješti probiti vanjsku spoznajnu ljusku objektivnoga svijeta. Pravi put do toga saznanja je rastezanje podsvijesti, transpersonalno proširenje podsvijesti koje je prisutno u svim religijama, samo na različite načine. U odnosu na današnje moderne znanosti ezoterija želi čovjeku pokazati dublju, još neotkrivenu istinu, koja je jedina i prava istina. Zato se oko te ideje okupljaju ljudi željni znanja i spoznaje. Među njih se može ubrojiti i Josepha Murphyja koncepcijom rastezljive, ezoterične i transpersonalne religioznosti.

Budući da Murphy trajno inzistira na shvaćanju Boga kao neosobne kozmičke energije, on i ne može prihvatiti osobnoga Boga, jer bi to značilo da između osobnoga Boga i stvarnosti postoji razdijeljenost na povijest i nadpovijest, na ovozemaljsko i onozemaljsko. A Murphy se oduševljava samo jednom, nedjeljivom stvarnošću izvan koje, prema njegovu mišljenju, ničega drugoga nema. Na djelu je, zapravo, holistička religijska koncepcija svijeta, čovjeka i božanstva koja danas u europskom i zapadnjačkom idejnom svijetu sve češće prevladava. »Današnjem zapadnjaku toliko simpatično poistovjećivanje svih religija otkriva ovdje svoju dogmatičku pretpostavku koja leži u zahtijevanju identiteta Boga i svijeta, temelja duše i božanstva. Ujedno je vidljivo i to zašto za azijsku religioznost osoba nije ono posljednje pa se stoga ni Boga ne shvaća osobno: osoba, sučeljenost Ja i Ti, spada u svijet odijeljenosti; također granica koja dijeli Ja od Ti tone i otkriva se kao provizorna u mističarevu iskustvu sve-jednakosti.«⁸⁸ I upravo na ovome mjestu u pitanje dolazi Murphyjevo biblijsko tumačenje i Boga i čovjeka, jer između te dvije stvarnosti on ne može pronaći onu poveznicu koju i Biblija i kršćanska vjera naučavaju. U Murphyjevim mislima nema kršćanskoga poimanja ljubavi, nema solidarnosti, nema suživota. Svatko je individualist i svijet za sebe.

---

⁸⁷ P. D. USPENSKIJ, *Novi model univerzuma. Ezoterizam i moderna misao. Eksperimentalni misticizam, kršćanstvo i Novi zavjet, Nadčovjek, spolnost i evolucija*, I. dio, Zagreb, 2005., str. 20. Pjotr Demjanovič Uspenski rođen je 1878. g. u Moskvi. Bio je jedan od ključnih umova koji su oblikovali promišljanja i ideje 20. stoljeća. S knjigama kao što su *Četvrta dimenzija, Tertium Organum, U potrazi za čudesima i Psihologija moguće čovjekove evolucije*, stekao je brojne poklonike i otvorio nova pitanja u filozofiji, psihologiji i religiji, koja su aktualna i danas. Uspenski je umro 10. veljače 1947. u Londonu.

⁸⁸ J. RATZINGER, *Vjera. Istina. Tolerancija. Kršćanstvo i svjetske religije*, Zagreb, 2004., str. 29.

Njegova koncepcija ljubavi nešto je sasvim drukčije od onoga što stoji u Bibliji. »U Bibliji stoji: Ljubite jedni druge. To može učiniti svatko tko to uistinu želi. Ljubav znači da drugima želite zdravlje, sreću, mir, radost i sve blagoslove života. Postoji samo jedan preduvjet, a to je iskrenost.«⁸⁹ Kod Murphyja je to samo neki oblik humanosti, a ne i zajedništvo ljubavi i sebedarje osoba, kako kršćanstvo poima čovjeka u suživotu s Bogom.

Upravo se na tome području Murphy najviše trudi pružiti uvjerenje kako je Biblija, zapravo, najveće ezoterijsko djelo koje treba otkriti. Murphyjevo čitanje biblijskih tekstova nije izvor novih spoznaja, nego potvrda onoga što on unaprijed želi reći. Ključ kojim se služi u tumačenju biblijskih tekstova nije biblijska hermeneutika, nego ezoterijski misaoni sklop kojim prilazi Bibliji i od nje traži da tvrdi ono što on od nje očekuje da kaže. Kad kršćanska teologija govori o Bogu, tada govori u prvome redu o osobnome Bogu, o Bogu trojstvene relacije, o Bogu koji je izvor života za čovjeka i za čitavo stvorenje. Štoviše, govor o Bogu u trima božanskim relacijama, odnosno govor o trojedinom Bogu u Isusu Kristu predstavlja temeljni kršćanski govor. »Isus Krist je naša nada jer On objavljuje otajstvo Trojstva. To je otajstvo srž kršćanske vjere, koja kao u prošlosti još uvijek može dati značajan prinos izgradnji struktura koje su, nadahnjujući se na velikim evanđeoskim vrijednostima, odnosno usklađujući se s njima, u stanju promicati život, povijest i kulturu različitih naroda Kontinenta.«⁹⁰ Temeljeći svoj prvi stup vjerovanja na tajni Presvetoga Trojstva suvremeni nauk Crkve upozorava kako se upravo danas mora oživjeti govor o Presvetom Trojstvu. Teologija Trojstva označava, prije svega, teologiju relacija Božanskih osoba u Trojstvu. Za Murphyja je čovjekova podsvijest Bog, a ne kršćanski trojдини Bog.

2. Brahmanistički misaoni korijeni

Korijen i temelj ovakvoga razmišljanja, očito je, nije nastao na temelju biblijske i kršćanske teološke misli, nego na osnovi indijske brahmanističke misli. »Suvremena znanost potvrđuje ono što je u Vedama zapisano prije nekoliko tisuća godina: materija je najniži stupanj Duha, a Duh je najviši stupanj materije. Einstein je rekao da su materija i energija međusobno izmjenjive, odnosno da je materija zapravo energija usporena do točke vidljivosti. Energija je izraz pod kojim znanost podrazumijeva Duha ili Boga. Duh i materija su, u suštini, jedno. Danas kažemo da živimo u svijetu gustoća, frekvencija i intenziteta. Drugim riječima, sve je Duh, a cijeli je svijet zapravo Duh koji se očituje u mnoštvu oblika.«⁹¹ Za

⁸⁹ J. MURPHY, *Moć vaše podsvijesti*, str. 209.

⁹⁰ IVAN PAVAO II., *Ecclesia in Europa. Postsinodalna pobudnica o Crkvi u Europi*, Split, 2003., br. 19.

⁹¹ J. MURPHY, *Istine koje će vam promijeniti život*, str. 30.

Murphyja Isus Krist nije stvarna osoba utjelovljenoga Boga kako to kršćanska vjera uči, nego neko stanje u kojemu se nalazi i sam taj Bezimeni Bog: »Jednako tako, Bog postaje čovjek tako što se zamišlja čovjekom i vjeruje da je čovjek. Bezoblični i Bezimeni se tako pojavljuje u obliku čovjeka. Bog sâm Sebe ograničava postajući čovjekom. Bog koji je od sebe stvorio biće koje je sposobno vratiti Mu radost. Čovjek je ovdje da bi uzdigao Boga i zauvijek uživao u njemu.«⁹²

Murphy uzima brahmanističku filozofiju o čovjeku kao svoju filozofiju i osnovu za razumijevanje religije i religioznosti. Prema brahmanističkoj filozofiji čovjek po naravi posjeduje atman, dušu, odnosno iskru sveobuhvatne energije koja drži čitavu stvarnost u opstojnosti. »Predodžba o *atmanu* ne može se odvojiti od počela *brahmana* ... Pritom se *brahman/atman* ne odnosi samo na čovjeka, nego je nazočan u svim živim bićima i stvarima.«⁹³ Čovjek se, u konačnici, prema tome nauku mora stopiti, sjединiti s brahmanom, s cjelinom, te se tako i tada potpuno ostvariti. Riječi slične brahmanističkoj teoriji upotrebljava i Murphy, ali u kontekstu govora o transpersonalnosti podsvjesnoga uma: »Svi mi posjedujemo podsvjestan um, sjединjen s univerzalnim podsvjesnim umom. Podsvjesni je um prijemljiv, neosoban i uvijek prima utiske naših misli te tako stvara događaje i okolnosti koje zamišljamo.«⁹⁴ U kontekstu toga govora važan je i pojam o životu. Murphy smatra da mnogi ljudi zbog straha od smrti spas traže na krivome mjestu. Pred činjenicom umiranja nepotreban je strah, jer život ide dalje, on ne propada. »Mnogi ljudi koji sebe nazivaju kršćanima, Židovima, muslimanima i budistima strahuju i predaju moć svinjskoj kugi, klicama, vremenskim prilikama, crnoj magiji, vudu magiji, zlim duhovima, raku, starosti i smrti. Pa ipak, smrt ne postoji – postoji samo život; a starost nije zbroj prohujalih godina, već svitanje mudrosti. Vi ćete za milijardu godina negdje biti živi, jer Bog je život i Bog ne može umrijeti.«⁹⁵ Murphy na tragu mistične spoznaje ponovno poziva i upozorava na nova iznenađenja toga razmišljanja: »Smrt je neznanje, a u Bibliji simbolizira nepoznavanje Istine i nedostatak spoznaje da je Bog u vama, vaš Život te da život, ili Bog, ne može umrijeti. U Upanišadama piše: 'Život nije rođen pa neće ni umrijeti, voda ga ne može natopiti, vatra ga ne može spaliti, vjetar ga ne može otpuhnuti'.«⁹⁶ I kao zaključak slijedi njegovo duboko uvjerenje: »Smrt ne postoji; postoji samo Život.«⁹⁷

---

⁹² J. MURPHY, *Velike biblijske istine za ljudske probleme*, str. 29.

⁹³ M. STUTLEY, *Was ist Hinduismus? Eine Einführung in die große Weltreligion*, Bern, 1994., str. 29.

⁹⁴ J. MURPHY, *Istine koje će vam promijeniti život*, str. 144.

⁹⁵ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 48–49.

⁹⁶ J. MURPHY, *Istine koje će vam promijeniti život*, str. 151.

⁹⁷ *Isto*, str. 131.

Prema Murphyju čovjek mora imati duboku vjeru u sama sebe, a ne u neka-kve nauke, propise, odredbe ili osobe. »Knjiga promjena otkriva vam da sve prolazi. Ništa ne traje vječno. Podučava nas da se vratimo u 'središte', gdje prebiva Tao ili Bog te da u sebi uspostavimo sklad s Bogom; tada ćemo pomiriti suprotnosti svoga života.«⁹⁸ Međutim, takva vjera nije uvijek jednoznačan pojam te je stoga valja razjasniti. Pozivajući se na Evanđelje Murphy kaže: »Što vi vjerujete o Životu, Bogu i Univerzumu? Vaš odgovor na ovo pitanje određuje sve u vašem pojavnom svijetu. Vi ste očitovanje vjere. Razvijte vjeru u kreativne zakone svojega uma. Spoznajte kreativnu prirodu svojih misli. Vi doživljavate ono što zamišljate i osjećate. Prestanite vjerovati u vjerske dogme, sektaške filozofije, obrede i bogoslužja.«⁹⁹ Očito je da Murphy želi ukazati na loše strane nekih drugih religijskih tradicija, što u ovome kontekstu može zvučati kao 'križarski rat' protiv drugih. Ipak, svaki je čovjek slobodan izabrati ono što sam drži da je ispravno, pa makar to bili i zakoni, obredi, tradicije i vjerovanja. Čovjek je slobodan i ne povjerovati u Murphyjeve religijske misli, jer je u današnjem vremenu to pitanje tržišta i ponude. Zato ukazivanje na loše strane drugih religijskih praksa i vjerovanja ne ide u pozitivne oznake Murphyjeva projekta. On na taj način ukazuje na vlastito sektaško i ideološko polazište. U konačnici, za njega su sve religije jednake, relativne, stoga treba vjerovati samo u ono što on navješćuje.¹⁰⁰

3. Religioznost autosugestije

Posebno tumačenje osobe i djela Isusa Krista kod Murphyja uvijek izaziva i neke nove korekture u tome razumijevanju. »Isus u Bibliji nije samo čovjek. On je i personifikacija Istine, vaša vjera u samoga sebe koja ulazi u vaš hram i objavljuje da je Bogu sve moguće.«¹⁰¹ Samo ono što on u svome ezoterijskom mentalitetu smatra to je istinito i pravo, a to je i prava slika New Agea koji teži transpersonalnoj tehnici proširenja podsvijesti i uma. »Po New Ageu, otkupljenje se postiže uz pomoć spasilačkih tehnika širenjem svijesti, ponovnog rađanja, putovanja na vrata smrti, svakom vrstom vještine koja bi pomogla u opuštanju i postizanju djelotvornog ili jačeg energetskog potencijala.«¹⁰² Za kršćanina je Isus Krist utjelov-

⁹⁸ J. MURPHY, *Tajne Ji Dinga*, str. 15.

⁹⁹ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 58.

¹⁰⁰ »Vjera nije ni na koji način vezana za crkvene propise, dogme, sustave, tradicionalne obrede ili doktrine crkvenih institucija. Vaša vjera jest ono u što istinski vjerujete duboko u svojem srcu – vaše istinsko, unutarnje uvjerenje o Bogu i životu općenito ... Spoznajte da se u suštini svih svjetskih religija nalazi Jedan Bog i Jedna Isitna. Sve doktrine, učenja i obredi bave se relativnošću Istine«; J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 59.

¹⁰¹ J. MURPHY, *Istine koje će vam promijeniti život*, str. 63.

¹⁰² G. DANNEELS, *Krist ili Vodenjak? Katolička prosudba sekti i New Agea*, Split, 2000., str. 64.

ljeni, očovječeni Bog koji umire na križu te iz groba, iz smrti ustaje da bi čovjek ostvario zajedništvo s Bogom. To zajedništvo najbolje tumači sv. Ivan u Knjizi Otkrivenja: »Evo Šatora Božjeg s ljudima! On će prebivati s njima: oni će biti narod njegov, a on će biti Bog s njima. I otrt će im svaku suzu s očiju te smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka, ni boli više neće biti jer – prijašnje uminu. Tada Onaj što sjedi na prijestolju reče: 'Evo, sve činim novo'!« (Otk 21,3-5). Kršćanski je Bog Bog ljubavi. »Takva ljubav u eminentnom smislu je Bog i On se otkrio kao ljubav u služanju Isusa Krista da po njemu možemo doseći svoj smisao.«¹⁰³ A upravo ta dimenzija kod Murphyja nedostaje te stoga on Boga ne može shvatiti kao ljubav, nego samo kao Univerzalnu Inteligenciju ili Podsvijest.

U kršćanstvu je sve što je važno i pravo vezano uz osobu Isusa iz Nazareta. »Ne postoji nikakav nauk, nikakva temeljna struktura čudorednih vrijednosti, nikakvo religiozno držanje i uređenje života koji bi se mogli odvojiti od Kristove osobe, i o kojima bi se onda moglo reći da su oni navlastitost kršćanstva. Navlastitost kršćanstva jest On sam; ono što po Njemu prispijeva k ljudima i odnos koji čovjek po Njemu može imati s Bogom ... Osoba Isusa Krista u svojoj povijesnoj jednkrotnosti i vječnoj slavi jedina je kategorija koja određuje bitak, djelovanje i nauk onoga što je kršćansko.«¹⁰⁴ Kršćanstvo je u svojoj biti religija ljubavi, odnosno civilizacija ljubavi, kako to papa Pavao VI. posebno iskazuje.¹⁰⁵ Međutim, odmah valja dodati da je civilizacija ljubavi kao kršćaninova ljubav prema Kristu, prema Bogu i prema čovjeku, u biti graditeljica novoga svijeta koji se zove kraljevstvo Božje. Kraljevstvo Božje u kontekstu kršćanske teologije jedna je posve drukčija stvarnost, ne samo individualni um okrenut sam sebi koji, na koncu svega, ostvaruje kraljevstvo čovjekove osamljenosti. »Ne treba, međutim, zaboraviti da od tradicionalnih naziva za ono što sada zovemo civilizacijom ljubavi najbliže (možda i potpuno) odgovara biblijski izraz Kraljevstvo Božje, odnosno Kraljevstvo nebesko.«¹⁰⁶

I Murphy spominje kategoriju kraljevstva Božjega, ali u sasvim drukčijem smislu i sadržaju: »Kraljevstvo inteligencije, mudrosti i moći je u vama. Drugim riječima, Bog prebiva u vama i sva mudrost, smjernice, moć i snaga dostupni su vam u trenutku. Vaše kraljevstvo je stav uma, način razmišljanja, emocionalna probuđenost uslijed koje spoznajete da ste, zahvaljujući moći Svemogućega u se-

---

¹⁰³ T. J. ŠAGI-BUNIĆ, »Što ste učinili jednome od moje najmanje braće. Razmišljanje o polazištu civilizacije ljubavi«, u: *Svesci*, 100 (2000.), str. 5–14., ovdje str. 7.

¹⁰⁴ R. GUARDINI, *Bit kršćanstva. O biti umjetničkog djela*, Zagreb, 2005., str. 71.

¹⁰⁵ Usp. A. FILIĆ, »Civilizacija ljubavi i njezina kristološko-soteriološka utemeljenost u djelima Tomislava Janka Šagi-Bunića«, u: T. J. ŠAGI-BUNIĆ, *Prema civilizaciji ljubavi*, prir. T. Z. TENŠEK – A. FILIĆ, Zagreb, 1998., str. 451–501.

¹⁰⁶ T. J. ŠAGI-BUNIĆ, »Što ste učinili jednome od moje najmanje braće«, str. 12.

bi, sposobni ostvariti svoj cilj i prevladati bilo koji izazov.«¹⁰⁷ Teorija New Agea koju i Joseph Murphy predstavlja ima svoju osobnu, osamljenu i egocentričnu koncepciju kraljevstva Božjega koja se bitno protivi kršćanskoj koncepciji. »New Age središnju ulogu dodjeljuje čovjekovom 'sebi'. 'Vi ste oni koji se spašavate kada, služeći se sami sobom, otvarate kozmičku snagu', kaže New Age. Bez obzira na udruženost svih zvijezda, svih istočnjačkih religija i gurua, svih recepata za sreću, bezbrojnih psiholoških tehnika i koncepata više ili manje znanstvenih, New Age nas ostavlja sasvim same. Moramo se sami pobrinuti biti spasitelji nas samih. Stoga, poslije dugih lutanja s ciljem bježanja, čovjek New Agea vraća se točno na početak: opsesiji vlastitog djelovanja, od kojeg se grozi. Ponovno se mora spasiti sam.«¹⁰⁸

Načelo Josepha Murphyja nalazi se u vrlo jednostavnom i konkretnom uvjerenju prema kojemu čovjek može sam sebe 'izliječiti' od svih problema i poteškoća. U tom uvjerenju Josepha Murphyja očituje se njegova pripadnost New Ageu i svemu onomu što New Age nosi sa sobom. Upravo u New Ageu je i temeljni govor o čovjekovu samospasu posredstvom vlastite autosugestije. »Jedan od najraširenijih mitova New Agea je uvjerenje da se vlastita sreća može postići aktiviranjem pozitivnih misli i naprežanjem vlastite volje. Drugim riječima, čovjek bi mogao biti sretan na zapovijed, on treba sebi narediti da bude radostan i latentne sile prisutne u podsvijesti počele bi djelovati u pravcu ostvarivanja tih želja.«¹⁰⁹ Sinkretizam, ezoterizam, okultizam, čine osnovne sastavnice New Agea, ali i Murphyjeva govora o univerzalnoj religioznosti, odnosno o prerečenom kršćanstvu u okolnostima suvremene znanosti, tehnike i kulture napretka vještinom transpersonalne psihologije. Vrlo važna napomena u vezi s govorom o podsvijesti, odnosno o subjektivnom prosuđivanju, jest Murphyjevo uvjerenje kako je podsvijest podložna sugestiji koja je istodobno i kontrolira. Autosugestijom čovjek može ući u svoju nutrinu i ondje naći konačni mir, autosugestijom čovjek može sam sebe liječiti i izliječiti, uvjeren je Murphy. »Ne tražite duševni mir, bogatstvo, sigurnost i unutarnju snagu izvan sebe. Bog je u vama – Božji um koji je stvorio sve i zna sve. Nema vlade, institucije ili osobe koja vas može obdariti duševnim ili unutarnjim mirom.«¹¹⁰

¹⁰⁷ J. MURPHY, *U vama je moć*, str. 218.

¹⁰⁸ G. DANNEELS, *Krist ili Vodenjak?*, str. 71.

¹⁰⁹ M. NIKIĆ, »Krizo New Agea«, u: *Obnovljeni život*, 56 (2001.), 3, str. 373–383., ovdje str. 377.

¹¹⁰ J. MURPHY, *Kako iskoristiti zakonitosti uma*, str. 22.

Umjesto zaključka

Murphy je u biti ezoterik, mislilac transpersonalne religioznosti i sinkretistički zaljubljenik koji drži da čovjek sam može proširiti svoj um, svoju podsvijest razvući i na taj način sebe kvalitativno izgraditi. On, ipak, nije i kršćanski mislilac kako bi se na prvi pogled moglo misliti jer se u svojim izlaganjima obilno služi biblijskim i kršćanskim sadržajima. Čitav projekt Josepa Murphyja valja čitati u okviru New Agea, sinkretizma, ezoterije i njegove transpersonalne koncepcije religije. O pravome kršćanskom govoru o čovjeku, Bogu, prirodi i čitavoj stvarnosti kod Josepha Murphyja malo je činjenica, a još manje biblijske istine. Zato valja vrlo pažljivo čitati njegove knjige i ne dati se brzo oduševiti, jer kršćaninova vjera koja počiva na ispravnome iščitavanju Svetoga pisma i Predaji ovdje može izgubiti svoje životno značenje, važnost i putokaz u životu.

Summary

TRANSPERSONAL RELIGIOUSNESS Joseph Murphy and extended Sub-consciousness

In the entire rush of new religious groups, teachings and experiences, this article wishes to investigate the religious theory of Joseph Murphy whose book is being sold in Croatia and whose religious language attracts a great number of readers. The article is divided into three sections.

In the first part, entitled Psychologising religion, a context of analysis, the author shows how psychology deals in particular with religion and how today it influences the understanding of religion by expanding »spreading« man's subconscious and the realisation of new psychological content hidden in man. In the second section entitled Religious expansion of the subconscious, the author investigates the work of American philosopher Joseph Murphy. Starting from Murphy's esoterism in his own peculiar way he interprets the content of Christian belief that can be brought down to the disclosing and expanding the subconscious as an act of universal energy which, for him, is God himself. This belief responds precisely to that which can be called transpersonal religiousness. In the third section, entitled Joseph Murphy and transpersonal religiousness, the author presents his judgement about this topic. Joseph Murphy speaks about transpersonal and esoteric perceptions of Christianity, God, Jesus Christ and man. That speech can be interesting and attractive nevertheless it isn't common in Biblical and Christian speech.

Key words: New Age, intuitive religiousness, expanded subconsciousness, transpersonal psychology, God as a guarantee, endless intelligence, enlightened man.